

Research in Curriculum Planning

Vol 21. No 54(continus 81)

Summer 2024, Pages 65-83

پژوهشی در برنامه‌ریزی درسی

سال بیست و یکم، دوره دوم، شماره 54 (پیاپی 81)

تابستان 1403، صفحات 65-83

Designing a Multicultural Curriculum Model for Secondary Education, Based on Bronfenbrenner's Ecological TheoryJavad Keyhan¹, Darya Kian²¹ Associate Professor, Department of Educational Sciences, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran² Ph. D, student of Educational Sciences, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Urmia Branch, Urmia, Iran**Abstract**

This study aimed to design a multicultural curriculum model based on Bronfenbrenner's ecological theory for secondary education. The research followed an exploratory and qualitative approach, employing deductive content analysis to examine domestic and international studies over the past 20 years. Samples were selected purposefully based on theoretical saturation, and intercoder agreement was estimated at 0.92. Data were analyzed using thematic analysis. Findings indicated that designing a multicultural curriculum should align with Bronfenbrenner's four ecological levels: microsystem, mesosystem, exosystem, and macrosystem. At the microsystem level, emphasis is placed on respecting cultural differences, fostering multicultural identity, and enhancing peaceful coexistence skills in students' daily interactions. The mesosystem highlights family-school collaboration, participatory educational programs, and cooperation with social institutions to promote intercultural approaches. The exosystem focuses on government support, funding for multicultural education resources, and the role of media in reinforcing cultural values. At the macrosystem level, the impact of educational policies, social justice, and the acceptance of indigenous and minority cultures is emphasized. Accordingly, the proposed multicultural curriculum model, structured within Klein's nine curriculum elements, includes objectives, content, teaching-learning strategies, instructional materials and resources, learning activities, student grouping, space, time, and assessment. This model, by integrating ecological levels with curriculum elements, offers a comprehensive framework for multicultural education, fostering intercultural interactions, cultural diversity acceptance, and sustainable social development in the education system.

Keywords: Curriculum, Multicultural education, Bronfenbrenner's ecological theory, Model design, Secondary education.

طراحی الگوی برنامه درسی چند فرهنگی دوره متوسطه مبتنی بر نظریه بوم شناختی برونفن برنرجواد کیهان¹، دریا کیان²¹ دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی،

ارومیه، ایران

² دانشجوی دکتری علوم تربیتی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی،

ارومیه، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی برنامه درسی چند فرهنگی مبتنی بر نظریه بوم‌شناختی برونفن‌برنر برای دوره متوسطه انجام شد. روش پژوهش کیفی از نوع تحلیل محتوای قیاسی بوده و جامعه آماری را کلیه مطالعات داخلی و خارجی در 20 سال اخیر تشکیل می‌دادند. نمونه‌ها به صورت هدفمند و بر اساس اشباع نظری انتخاب و میزان توافق درون‌موضوعی 0.92 برآورد گردید. داده‌ها با تحلیل مضمون پردازش شدند. نتایج نشان داد که طراحی برنامه درسی چند فرهنگی باید در چارچوب چهار سطح زیست‌بومی برونفن‌برنر (ریزسیستم، میان‌سیستم، برون‌سیستم و کلان‌سیستم) انجام شود. در ریزسیستم، تأکید بر احترام به تفاوت‌های فرهنگی، پرورش هویت چند فرهنگی و تقویت مهارت‌های همزیستی مسالمت‌آمیز در تعاملات روزانه دانش‌آموزان است. در میان‌سیستم، تعامل خانواده و مدرسه، برنامه‌های آموزشی مشارکتی و همکاری با نهادهای اجتماعی برای توسعه رویکردهای بین فرهنگی مطرح می‌شود. در برون‌سیستم، حمایت دولت، تأمین منابع آموزشی چند فرهنگی و نقش رسانه‌ها در تقویت ارزش‌های فرهنگی اهمیت دارد. در کلان‌سیستم، تأثیر سیاست‌های کلان آموزشی، عدالت اجتماعی و پذیرش فرهنگ‌های بومی و اقلیت‌ها مورد توجه است. بر این اساس، الگوی پیشنهادی برنامه درسی چند فرهنگی مبتنی بر الگوی کلان در نه عنصر اساسی شامل اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی-یادگیری، مواد و منابع آموزشی، فعالیت‌های یادگیری، گروه‌بندی دانش‌آموزان، فضا، زمان و ارزشیابی تدوین شد. این الگو با درهم‌تنیدگی سطوح زیست‌بومی و عناصر برنامه درسی، رویکردی جامع برای آموزش چند فرهنگی ارائه می‌دهد و موجب تقویت تعاملات بین فرهنگی، پذیرش تنوع فرهنگی و توسعه اجتماعی پایدار در نظام آموزشی می‌شود.

کلیدواژه‌ها: برنامه درسی، آموزش چند فرهنگی، نظریه بوم

شناختی برونفن‌برنر، طراحی الگو، دوره متوسطه

مقدمه

بی‌گمان، تنوع و تکثر فرهنگی، نژادی، قومی، دینی و زبانی یکی از بارزترین ابعاد و مشخصه‌های غالب جوامع بشر امروزی است (Naqibzade Jalali, 2022). که به موازات فرصت‌ها و ظرفیت‌هایی که طبعاً برای هر جامعه‌ای ایجاد می‌کند، می‌تواند در صورت بی‌توجهی و مغفول ماندن، بستر ساز بسیاری از مشکلات و چالش‌های اجتماعی شود (Rahmani and et al, 2015) از طرفی نیز، تغییرات سریع جوامع بشری و بروز مجموعه‌ای از تحولات اجتماعی، فرهنگی و جهانی، آموزش و پرورش را ملزم کرده جهت ادامه‌ی بقا، موضع خود را در تقابل با این تغییرات مشخص کرده و بسترهایی نوین، جهت مطالبات جوامع فرهنگی فراهم نماید (Dwiningrum and et al, 2022). چون دنیای ما نه جهانی با اجتماعی واحد، بلکه جهانی است که در آن اجتماعات گوناگون با فرهنگ‌های گوناگون وجود دارد (Beheshti, 2015). بنابراین، تعلیم و تربیت چند فرهنگی به عنوان یک نیاز ضروری در جوامع چندفرهنگی که می‌خواهند به صورت مسالمت آمیز زندگی مشترکی را دنبال کنند، امری حیاتی است. بر طبق نظر parekh (2008) حضور همزمان چند قوم و به تبع آن چند فرهنگ مختلف در چارچوب جغرافیای سیاسی واحد را جامعه چندفرهنگی می‌گویند (Sadeghi, 2012) می‌توان گفت «چندفرهنگی» مفهوم جدیدی است ناظر بر قرار گرفتن و حضور چند فرهنگ متفاوت در کنار یکدیگر (Tawana and Davoudi, 2012). جامعه ایران نیز، یک جامعه چند فرهنگی است که توجه به فرهنگ‌های مختلف را در برنامه‌های آموزشی ضروری می‌نماید (Sadr et al, 2022). جامعه ایران نیز با تنوع اقلیم و اختلاط نژادی و قومی، شرایط خاصی را پیش روی سیاست‌مداران و برنامه‌ریزان قرار داده است. این امر، واکاوی و اقدام مناسب را جهت همگرایی و انسجام اجتماعی می‌طلبد و نباید با سرپوش گذاشتن و نپرداختن به این تنوع از واقعیت‌های اجتماعی فاصله گرفت (Ghasemi and Ebrahimabadi, 2011). بسیاری از متخصصان حوزه آموزش چندفرهنگی معتقدند

که هدف اساسی آموزش چندفرهنگی، تضمین و ایجاد فرصت‌های برابر آموزشی برای تمامی دانش‌آموزان با نژادها، طبقات، قومیت‌ها و گروه‌های متنوع فرهنگی است (Moore, 2004). در نتیجه، باور بر این است که مشکلات ناشی از چندفرهنگی تنها از طریق آموزش چندفرهنگی قابل حل است (Aslan, 2019). در نظریه بوم‌شناختی و روان‌شناسی توسعه‌ای، مدل توسعه فردی پیشنهاد شده توسط برونفن برنر بر این اصل تأکید دارد که توسعه افراد درون یک سری از سیستم‌های محیطی اتفاق می‌افتد. در این مدل، این سیستم‌ها با فرد تعامل داشته و بر توسعه فردی تأثیر می‌گذارند (Wei and et al, 2023). باوجود اینکه نظریه‌پرداز آموزش معاصر، باندورا، معتقد است که محیط هم بر رشد و هم بر افراد در حال توسعه تأثیرگذار است، اما توضیح دقیقی از محیط توسعه فردی ارائه نمی‌دهد. به عبارت دیگر، برونفن برنر با تئوری اکوسیستم خود (نظریه بوم‌شناختی)، تأثیر محیط را به دقت تجزیه و تحلیل می‌کند. او معتقد است که عوامل زیستی و عوامل محیطی با یکدیگر تعامل کرده و بر توسعه انسان تأثیر می‌گذارند. از این رو، به نظر می‌رسد که بهتر است این تئوری را به عنوان یک تئوری اکولوژی زیستی توصیف کرد (Yaoyang and Wang, 2021). برونفن برنر معتقد است که محیط طبیعی، منبع اصلی تأثیر بر توسعه انسان است که اغلب توسط محققان و توسعه‌دهندگان در آزمایشگاه‌های طراحی شده به صورت مصنوعی، نادیده گرفته می‌شود. او این گونه توضیح می‌دهد که محیط (یا اکولوژی طبیعی) "مجموعه‌ای از ساختارهای یکدیگر را در خود جای داده است (Happell and Mcallister, 2015). همچنین هرکدام از این ساختارها درون ساختار بعدی قرار گرفته‌اند، همچون یک عروسک روسی چند لایه". به عبارت دیگر، فرد در حال توسعه در میان یا در دل چندین سیستم محیطی قرار دارد، از محیط مستقیم مانند خانواده گرفته تا محیط غیرمستقیم مانند یک فرهنگ گسترده (Foster and et al, 2020) هر سیستم با سایر سیستم‌ها و همچنین با افراد تعامل داشته و بسیاری از جنبه‌های مهم توسعه را

تحت تأثیر قرار می‌دهد (Jinlian and Jiang, 2005). تحقیقات انجام گرفته نیز به وضوح اهمیت و ضرورت توجه ویژه به برنامه درسی چند فرهنگی را در هر مرحله از فرآیند آموزش و تربیت مورد تأیید قرار داده‌اند (Huang and et al, 2017) بیان می‌کند که آموزش چند فرهنگی از اهمیت بالایی برخوردار است و مدارس باید مساوات را در رابطه با آموزش در نظر بگیرند و همه دانش آموزان، صرف نظر از سوابق قومی خود، باید از فرصت های یادگیری یکسانی برخوردار شوند تا بتوانند پتانسیل پنهان خود را برآورده کنند. Banks (2012) اشاره دارد که معلمان باید مفاهیم، تمایز، دانش فرهنگی و زبانی، ادراک متنوع و سواد چند فرهنگی را درک کنند تا بتوانند فرم و چارچوش درستی برای برنامه درسی جامع تولید کنند. عنوان «مفهوم پردازی فرایند آموزش چند فرهنگی از منظر معلمان اقوام ایرانی» انجام دادند. هدف این پژوهش، ارائه ی نظریه بود. نظریه ای که در این پژوهش بر مبنای تحلیل داده ها و به شیوه ی مصاحبه نیمه ساختار یافته گردآوری و تحلیل شد، تحت عنوان «نظریه بایستگی آموزش چند فرهنگی» نامگذاری شد. این نظریه، مبین الزام در توجه به آموزش چند فرهنگی در جامعه است. نوع نگاه کنونی به چند فرهنگ گرایی در جامعه ی ایران، نگاهی محافظه کارانه و سنتی است که در پی اشاعه و بازتولید فرهنگی موجود بوده و به موجودیت فرهنگ نگاه ثابت و از پیش تعیین شده و لاهوتی دارد.

از سوی دیگر، برنامه درسی مهمترین عنصر تشکیل دهنده آموزش و پرورش امروز است و به منزله قلب این نظام عمل می‌کند. قسمت عمده ای از برنامه درسی که در نظام آموزشی متمرکز کشور ما، تعریف و تنظیم آن به عهده کارشناسان و متخصصان وزارت آموزش و پرورش می‌باشد طراحی برنامه درسی است (Taghipourzahir, 2007). برای طراحی برنامه درسی الگوهای مختلفی مطرح شده است. قلمرو طراحی برنامه درسی با الگوهای متعددی نظیر، الگوی Tyler (1949)، الگوی Hilda Silver (1962)، Leton Suter Oliva (1984)، تحت تأثیر قرار می‌دهد (Jinlian and Jiang, 2005). تحقیقات انجام گرفته نیز به وضوح اهمیت و ضرورت توجه ویژه به برنامه درسی چند فرهنگی را در هر مرحله از فرآیند آموزش و تربیت مورد تأیید قرار داده‌اند (Huang and et al, 2017) بیان می‌کند که آموزش چند فرهنگی از اهمیت بالایی برخوردار است و مدارس باید مساوات را در رابطه با آموزش در نظر بگیرند و همه دانش آموزان، صرف نظر از سوابق قومی خود، باید از فرصت های یادگیری یکسانی برخوردار شوند تا بتوانند پتانسیل پنهان خود را برآورده کنند. Banks (2012) اشاره دارد که معلمان باید مفاهیم، تمایز، دانش فرهنگی و زبانی، ادراک متنوع و سواد چند فرهنگی را درک کنند تا بتوانند فرم و چارچوش درستی برای برنامه درسی جامع تولید کنند. عنوان «مفهوم پردازی فرایند آموزش چند فرهنگی از منظر معلمان اقوام ایرانی» انجام دادند. هدف این پژوهش، ارائه ی نظریه بود. نظریه ای که در این پژوهش بر مبنای تحلیل داده ها و به شیوه ی مصاحبه نیمه ساختار یافته گردآوری و تحلیل شد، تحت عنوان «نظریه بایستگی آموزش چند فرهنگی» نامگذاری شد. این نظریه، مبین الزام در توجه به آموزش چند فرهنگی در جامعه است. نوع نگاه کنونی به چند فرهنگ گرایی در جامعه ی ایران، نگاهی محافظه کارانه و سنتی است که در پی اشاعه و بازتولید فرهنگی موجود بوده و به موجودیت فرهنگ نگاه ثابت و از پیش تعیین شده و لاهوتی دارد.

از سوی دیگر، برنامه درسی مهمترین عنصر تشکیل دهنده آموزش و پرورش امروز است و به منزله قلب این نظام عمل می‌کند. قسمت عمده ای از برنامه درسی که در نظام آموزشی متمرکز کشور ما، تعریف و تنظیم آن به عهده کارشناسان و متخصصان وزارت آموزش و پرورش می‌باشد طراحی برنامه درسی است (Taghipourzahir, 2007). برای طراحی برنامه درسی الگوهای مختلفی مطرح شده است. قلمرو طراحی برنامه درسی با الگوهای متعددی نظیر، الگوی Tyler (1949)، الگوی Hilda Silver (1962)، Leton Suter Oliva (1984)، تحت تأثیر قرار می‌دهد (Jinlian and Jiang, 2005). تحقیقات انجام گرفته نیز به وضوح اهمیت و ضرورت توجه ویژه به برنامه درسی چند فرهنگی را در هر مرحله از فرآیند آموزش و تربیت مورد تأیید قرار داده‌اند (Huang and et al, 2017) بیان می‌کند که آموزش چند فرهنگی از اهمیت بالایی برخوردار است و مدارس باید مساوات را در رابطه با آموزش در نظر بگیرند و همه دانش آموزان، صرف نظر از سوابق قومی خود، باید از فرصت های یادگیری یکسانی برخوردار شوند تا بتوانند پتانسیل پنهان خود را برآورده کنند. Banks (2012) اشاره دارد که معلمان باید مفاهیم، تمایز، دانش فرهنگی و زبانی، ادراک متنوع و سواد چند فرهنگی را درک کنند تا بتوانند فرم و چارچوش درستی برای برنامه درسی جامع تولید کنند. عنوان «مفهوم پردازی فرایند آموزش چند فرهنگی از منظر معلمان اقوام ایرانی» انجام دادند. هدف این پژوهش، ارائه ی نظریه بود. نظریه ای که در این پژوهش بر مبنای تحلیل داده ها و به شیوه ی مصاحبه نیمه ساختار یافته گردآوری و تحلیل شد، تحت عنوان «نظریه بایستگی آموزش چند فرهنگی» نامگذاری شد. این نظریه، مبین الزام در توجه به آموزش چند فرهنگی در جامعه است. نوع نگاه کنونی به چند فرهنگ گرایی در جامعه ی ایران، نگاهی محافظه کارانه و سنتی است که در پی اشاعه و بازتولید فرهنگی موجود بوده و به موجودیت فرهنگ نگاه ثابت و از پیش تعیین شده و لاهوتی دارد.

مثبت و مؤثر در محیط چند فرهنگی از طریق برنامه درسی، یکی از چالش‌های اساسی در حوزه آموزش متوسطه می‌باشد. با عنایت به تبیین متغیرهای پژوهش و بذل توجه به ادبیات پژوهش که از فقر پژوهشی در زمینه موضوع فوق حکایت می‌کند، تحقیق حاضر در پی آن است که به طراحی الگوی برنامه درسی چند فرهنگی دوره متوسطه، مبتنی بر نظریه بوم شناختی برونفن برنر بپردازد.

روش پژوهش

روش پژوهش مطالعه حاضر، مبتنی بر استراتژی پژوهشی کیفی است. بطوری که با استفاده از روش تحلیل محتوای قیاسی به بررسی و بازنگری تحقیقات داخلی و خارجی مرتبط با موضوع تحقیق در بازه زمانی 20 سال اخیر (از 1383 هجری شمسی/ 2003 میلادی تا 1403 هجری شمسی/ 2024 میلادی) پرداخته است. جهت اجرای پژوهش، محقق محتوای کلیه مقالات و پژوهش‌های منتشر شده در نشریات و پایگاه‌های علمی معتبر داخلی از جمله؛ مجلات منتشره در پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاه⁷، بانک اطلاعات نشریات کشور⁸ و پایگاه اطلاعات علمی ایران⁹ و پایگاه‌های خارجی از جمله امرالد اینسایت¹⁰، ساینس دایرکت¹¹ و انتشارات آنلاین وایلی¹² را ملاک نظر قرار داده است. معیار اصلی ورود¹² در این پژوهش شامل موارد زیر می‌باشد: مقالات و پژوهش‌های چاپ شده با کلیدواژه‌هایی چون برنامه درسی چند فرهنگی، برنامه درسی چندفرهنگی در دوره متوسطه، نظریه زیست بوم‌شناختی برونفن برنر به دو زبان فارسی و لاتین در بین سال‌های 1382 تا 1402؛ تحقیقات بایستی داده‌ها و اطلاعات کافی را در ارتباط با اهداف پژوهش گزارش کرده باشد؛ تحقیقاتی که فرایند بررسی تخصصی را زیر نظر داوران متخصص طی می‌کنند و به صورت مقاله

نظریه زیست بوم‌شناسی برونفن برنر، کمبود مطالعه مبتنی بر این رویکرد در جهت تدوین برنامه درسی چند فرهنگی دوره متوسطه وجود دارد. در این خصوص بررسی‌ها نشان می‌دهد در این حوزه در سطح دنیا، رویکردهای مختلفی چون: برنامه درسی ابزارهای ذهن مبتنی بر نظریه تاریخی فرهنگی ویگوتسکی (Bodrova and Leong, 2010) برنامه درسی‌های اسکوپ¹ و پروژه‌پری² مبتنی بر رویکرد رشدشناختی (Holt, 2010). برنامه درسی سوئدی³ مبتنی بر رویکرد ساخت‌گرایی، پروژه آبداریان مبتنی بر رویکرد ساخت-گرایی (Gainsay, 2006). پروژه برای استارت⁴ مبتنی بر نظریه رشدشناختی پیازه و مفهوم یادگیری واسطه‌ای فیورشتاین⁵ (Tzuriel and Et Al, 1988) نیز انجام شده است، اما تحقیقی که نظریه زیست بوم شناختی برونفن برنر را برای طراحی برنامه درسی چندفرهنگی در دوره متوسطه مورد نظر قرار دهد بطور مدون و مشخص یافت نشد. لذا با توجه به تنوع فرهنگی در جوامع مدرن، ایجاد یک برنامه درسی که توانایی درک و تدریس بهینه مطالب به دانش‌آموزان با پیش‌زمینه‌های فرهنگی گوناگون را داشته باشد، امری ضروری به‌شمار می‌آید. این الگو، به طراحان برنامه درسی این امکان را می‌دهد تا با در نظر گرفتن تأثیرات محیط چندفرهنگی بر دانش‌آموزان، برنامه درسی هماهنگ و جامعی ایجاد کنند. از اهمیت این کار می‌توان به ایجاد تجربیات آموزشی گوناگون بر اساس تنوع فرهنگی، تقویت احترام به متنوعیت فرهنگی، و توسعه مهارت‌های ارتباط بین‌فرهنگی اشاره کرد. مسائلی نظیر تطبیق محتوا با ارزش‌ها و باورهای متنوع، مدیریت انتقال دانش و ایجاد فرآیندهای آموزشی که به یکنواختی و توازن بین فرهنگ‌ها منجر شود، از مسائلی است که برنامه درسی موجود به چشم نمی‌خورد و به‌طور کلی، تضمین تعامل

⁷ . Magiran

⁸ . irandoc

⁹ . Emerald Insight

¹⁰ . Sciencedirect

¹¹ . Wiley Online Library

¹² . Inclusion criterion

¹ . High-Scope

² . Perry Project

³ . The Swedish Curriculum

⁴ . Bright Start

⁵ . Feuerstein's Theory

⁶ . SID

با توجه به ابزارهای مورد استفاده در پژوهش، تلاش شد تا با اتخاذ تدابیر لازم، معیارهای دقت علمی و اعتبار نتایج رعایت شود. با توجه به جستجوهای انجام شده 84 مقاله در راستای ملاک‌های ورود این پژوهش یافت شد که تعدادی از این مطالعات برای ورود به تحلیل نهایی مناسب نبودند و براساس ملاک‌های خروج از فرایند تحلیل این پژوهش خارج شدند که ملاک‌های خروج این مطالعه شامل موارد زیر است: پژوهش‌هایی که اطلاعات کافی در زمینه اهداف این تحقیق گزارش نداده بودند؛ پژوهش‌هایی که با عناوین و اهداف یکسان انجام شده بودند. از قبیل پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی که مقاله مستخرج از آنها به چاپ رسیده است؛ پژوهش‌هایی که فاقد الگوی روش شناختی مناسب بودند. بر این اساس، روند بررسی مقالات به ترتیب به شکل زیر انجام شد: از میان تمامی مطالعات مرتبط با کلیدواژه‌های موردنظر، 84 مورد شناسایی شد. پس از بررسی عناوین، 56 سند نامرتب حذف گردید. در نهایت، 28 مقاله‌ی منتخب، مطابق جدول شماره 1، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند.

کامل یا پایان نامه و یا کتاب از طریق برخط و یا به طور کامل چاپ شده باشند. در این پژوهش، ملاک انتخاب مقالات، رسیدن به اشباع نظری داده‌ها است؛ به این معنا که در ادامه‌ی تحلیل، پژوهشگر به این نتیجه برسد که مقالات مورد بررسی تکراری بوده و دیگر اطلاعات جدیدی ارائه نمی‌کنند. پس از گردآوری منابع پژوهشی مناسب، محقق با استفاده از روش تحلیل محتوا و به‌کارگیری شیوه‌ی کدگذاری شامل سه نوع مولفه، مفاهیم، مقوله، به شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اولیه پرداخته و بر اساس آن‌ها، الگوی برنامه درسی چند فرهنگی در ایران را مبتنی بر نظریه‌ی زیست‌بوم‌شناختی برونفن‌برنر ارائه می‌دهد. با توجه به ماهیت کیفی این پژوهش، ابزار گردآوری اطلاعات شامل فیش‌برداری از مقالات، کتب، گزارش‌های معتبر و منابع داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش است. روش گردآوری داده‌ها نیز مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای، بررسی تحقیقات داخلی و خارجی انجام‌شده در این حوزه و تحلیل دقیق منابع به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز برای پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش است. علاوه بر این،

جدول (1) منابع و اسناد علمی مورد تحلیل

منبع	سال
آرین	1387
پناهنده پور و همکاران	1402
ربیعی و همکاران	1399
خندانی و همکاران	1401
موسکا و سیروودیا	2024
کیم	2024
جین وانگ	2024
سوگییر	2023
رومن و ایزویدر	2023
برک، ترجمه سیدمحمدی	1384
وی و همکاران	2023
هولسبوش	2010
صادقی	1391
صدر و همکاران	1401
هوانگ و همکاران	2017
بدر و تنگک	2010

2010	هولت
2017	هوانگ و چنگ و یانگ
1399	صادقی و هواس‌بیگی
2005	جینلیان، هویی و جیانگ
2015	هپل و کالیستر
1393	شاملی و همکاران
2021	یائویانگ و وانگ
1402	رضایی و همکاران
1395	رحمانی و همکاران
1401	صدر، کیان، صادقی و عباسی

لذا در تحقیق کنونی از روش توافق درون موضوعی برای محاسبه پایایی استفاده شده است. برای محاسبه پایایی با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار (ارزیاب)، از یک دانشجوی مقطع دکتری آمار درخواست شد تا به عنوان همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت کند؛ آموزش‌ها و تکنیک‌های لازم جهت کدگذاری به ایشان انتقال داده شد. هر کدام از کدهایی که در نظر دو نفر هم مشابه هستند با عنوان «توافق» و کدهای غیرمشابه با عنوان «عدم توافق» مشخص می‌شوند.

نتایج حاصل از پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، در جدول شماره 3 آمده است.

در ادامه تحلیل، ابعاد و مؤلفه‌های اولیه استخراج و الگوی برنامه درسی چندفرهنگی در دوره متوسطه در ایران مبتنی بر نظریه زیست بوم‌شناختی برونفن برنر از ابزار تحلیل مضمون استفاده شده است. لذا در پژوهش حاضر، برای اطمینان از اینکه تفسیر داده‌ها، منعکس کننده پدیده مورد مطالعه است از نظر خبرگان استفاده شده است. به گونه‌ای که پس از انجام مراحل مختلف کدگذاری، برای دستیابی به دقت قابل قبول برای کدهای استخراج شده، این کدها در اختیار دو متخصص آشنا به موضوع تحقیق گذاشته شد تا دقت کدهای به دست آمده و در نتیجه روابط بین آنها و مقوله‌های حاصله افزایش و به عبارتی روایی و پایایی مؤلفه‌ها افزایش یابد.

جدول (3) محاسبه پایایی بین دو کدگذار

شماره مقاله	مجموع کدها در دو مرحله	تعداد کدهای مورد توافق	تعداد کدهای نا موافق	پایایی آزمون (درصد)
م 2	132	61	14	92%
م 11	134	61	14	91%
م 12	111	52	10	93%
م 17	106	48	18	90%
مجموع	483	222	56	92%

یافته‌های تحقیق

در مسیر انجام تحقیق، با بهره‌گیری از مبانی نظری موجود به شیوه تحلیل محتوای نتایج زیر حاصل شد که به ترتیب شامل؛

سپس محقق به همراه این همکار پژوهش، تعداد چهار متن مقاله را کدگذاری کرده و درصد توافق درون موضوعی که به عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می‌رود، محاسبه شد که ضریب توافق 0/92 برآورد شد.

گام اول: کدگذاری اولیه

عنوان نمونه‌هایی از الگوها، مفاهیم یا موضوعات مختلف شناسایی شده در متون مورد بررسی، برای تحلیل و تفسیر داده‌ها استفاده شده‌اند. این تعداد کدها نشان می‌دهد که محققان به طور کامل به بررسی و تحلیل محتوای متون پرداخته و تنوع و گستردگی موضوعات مختلف را در نظر گرفته است. نمونه کدگذاری استخراجی در جدول زیر آورده شده است:

در این مرحله با عنایت به منابع موجود و محتوای آنها مرتبط با موضوع تحقیق، داده‌های مربوطه استخراج شده است در کدگذاری باز در ابتدا کدهای اولیه از متون مربوطه استخراج و سپس مفاهیم حاصل از کدهای اولیه ارائه می‌گردند. با بررسی‌های انجام شده، نهایتاً 134 کد اولیه از متون مورد بررسی استخراج شد. این کدها به

جدول (3) کدگذاری باز: نمونه ای از کدهای استخراج شده از مبانی نظری

مؤلفه های استخراجی اولیه	منبع سند	داده استخراج شده
تعامل معلم و دانش‌آموز با تأکید بر تفاوت‌های فرهنگی بهره‌گیری از راهبردهای تدریس تفاوت‌محور و یادگیری همیارانه	آرین 1387	هرگونه تغییر یا تعارضی در یک سطح، می‌تواند بر سطوح دیگر نیز اثر بگذارد. در این نظریه، خانواده، گروه همسالان، مدرسه، محیط کار و نظام‌های اجتماعی بزرگ‌تر، سطوح محیطی هستند که بر جنبه‌های مختلف رشد کودک تأثیر می‌گذارند، برنامه درسی باید تعاملات مستقیم معلم و دانش‌آموز را برای درک بهتر فرهنگ‌های متنوع تقویت کند.
طراحی دوره‌های ضمن خدمت برای افزایش مهارت‌های بین‌فرهنگی معلمان	پناهنده پور و همکاران 1402 ربیعی و همکاران 1399 سوگیر 2023	در نظریه برنر، فرد به عنوان یک سیستم پیچیده در نظر گرفته می‌شود که در آن روابط مختلف و پیچیده‌ای با محیط اطراف خود دارد. این روابط ممکن است از چندین سطح محیطی مختلف تشکیل شده باشند و بر فرد تأثیرگذار باشند. معلمان باید آموزش حرفه‌ای در تدریس چندفرهنگی ببینند.
ایجاد پل ارتباطی میان خانواده و مدرسه برای توسعه درک فرهنگی توسعه ابزارهای دیجیتال مبتنی بر هوش مصنوعی برای آموزش تطبیقی چندفرهنگی	جینلیان، هویی و جیانگ 2005	برونفن برنر معتقد است که رشد کودک تحت تأثیر چهار سیستم محیطی قرار می‌گیرد: خانواده، گروه همسالان، مدرسه و جامعه. این سیستم‌ها به طور مستقیم یا غیرمستقیم بر کودک تأثیر می‌گذارند و تعاملات بین آنها نقشی کلیدی در رشد کودک ایفا می‌کند. استفاده از منابع دیجیتال به فهم بهتر فرهنگ‌ها کمک می‌کند.
توجه به عوامل مؤثر بر تحول رشد فردی، آموزشی، اجتماعی طراحی رویدادهای فرهنگی بین‌مدارسی برای تعاملات میان فرهنگی	بدروا و تنگ 2010 هولت 2010 هوانگ و چنگ و یانگ 2017	سیاست‌های آموزشی باید رویکردهای چندفرهنگی را ترویج دهند. این الگو به ما کمک می‌کند تا درک کنیم که چگونه تجربیات کودک در هر یک از لایه های محیطی می‌توانند بر رشد و تحول او در طول زندگی تأثیر بگذارند.
معماری فضای آموزشی با در نظر گرفتن نشانه‌های فرهنگی متنوع تحلیل محتوای رسانه‌ای در جهت ارتقای آگاهی چندفرهنگی در مدارس ادغام تاریخ تحولات بین فرهنگی در برنامه درسی مطالعات اجتماعی	ربیعی و همکاران 1399 خندانی و همکاران 1401	فضاهای آموزشی در جوامع چندفرهنگی باید به گونه‌ای طراحی شوند که پذیرای تفاوت‌های زبانی، قومی، مذهبی و فرهنگی باشند. این طراحی نه تنها به چیدمان فیزیکی محیط مدرسه محدود نمی‌شود، بلکه شامل شیوه‌های تدریس، تعاملات اجتماعی و برنامه‌های آموزشی نیز می‌شود. به عنوان مثال، طراحی کلاس‌های آموزشی به گونه‌ای که دانش‌آموزان بتوانند در گروه‌های متنوع فرهنگی همکاری کنند، نقش مهمی در تقویت درک متقابل دارد. علاوه بر این، استفاده از نمادهای فرهنگی مختلف در محیط آموزشی، همچون تابلوهای چندزبانه، تصاویر مرتبط با فرهنگ‌های متنوع، و گنجاندن منابع آموزشی چندفرهنگی، به ایجاد احساس تعلق در دانش‌آموزان از

		گروه‌های مختلف کمک می‌کند. از سوی دیگر، سیاست‌های آموزشی که بر عدم تبعیض فرهنگی و احترام به تفاوت‌های قومی و مذهبی تأکید دارند، می‌توانند باعث افزایش مشارکت و تعاملات مثبت میان دانش‌آموزان شوند.
آموزش دوسویه زبان‌های محلی و رسمی در محیط‌های چندفرهنگی تدوین راهبردهای حمایت روانی و تحصیلی برای دانش‌آموزان مهاجر	وی و همکاران 2023 هولسبوش 2010	برون سیستم شامل روابط درون یک محیط مانند مدرسه که به طور مستقیم بر کودک و تجربه‌های او تأثیر می‌گذارد مثل تأثیر محیط شغلی بر رفتار والدین و تأثیر آن در روابط والدین با فرزندشان. بیرونی ترین سطح الگوی بروفن برنر، کلان سیستم، موقعیت بخصوصی نیست، بلکه از ارزش‌ها، قوانین، سنت‌ها و امکانات یک فرهنگ خاص تشکیل می‌شود اولویتی که کلان سیستم برای نیازهای کودکان و بزرگسالان قایل می‌شود، بر حمایتی که آنها از سطوح درونی محیط دریافت می‌کنند، تأثیر می‌گذارد.
ضرورت تفکر قدرتمند در تعلیم و تربیت چندفرهنگی الزام تحقق تعلیم و تربیت چندفرهنگی توجه به پیامدهای تعلیم و تربیت چندفرهنگی	شاملی و همکاران 1393 یائویانگ و وانگ 2021	در کلاس‌های چندفرهنگی، زبان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی، نقش کلیدی در فرآیند یادگیری ایفا می‌کند. دانش‌آموزانی که زبان مادری آن‌ها با زبان آموزش متفاوت است، ممکن است در درک مفاهیم درسی، تعاملات اجتماعی و بیان ایده‌های خود با چالش‌هایی مواجه شوند. بنابراین، معلمان باید استراتژی‌های آموزشی مناسبی را برای حمایت از این دانش‌آموزان به کار گیرند. یکی از روش‌های مؤثر، استفاده از آموزش دوزبانه یا چندزبانه است که می‌تواند به کاهش استرس زبانی کمک کرده و یادگیری را برای دانش‌آموزان راحت‌تر کند.
برنامه‌ریزی آموزشی مبتنی بر عدالت اجتماعی و فرهنگی توازن میان محتوای آموزشی بومی و بین‌المللی در برنامه درسی	کیم 2024 جین وانگ 2024	برنامه درسی چندفرهنگی، به عنوان یک محور اصلی در آموزش و پرورش، به ارتقاء دانش و فهم در مورد تنوع فرهنگی، ترویج ارزش‌های دموکراتیک و انسانی، و توسعه مهارت‌های بین‌فرهنگی می‌پردازد. این برنامه‌ها از رویکردهای آموزشی متنوعی استفاده می‌کنند که از جمله آن‌ها می‌توان به ترویج تفکر انتقادی، ایجاد فضای آموزشی تعاملی و استفاده از مطالبات بین‌فرهنگی در برنامه‌های آموزشی اشاره کرد.
تاکید بر توانایی‌ها و مهارت‌های دانش‌آموزان درک تنوع فرهنگی	موسکا و سیرودیا 2024 رومن و ایزویدر 2023 صادقی 1391	هدف اصلی این برنامه‌ها، تربیت نسلی از افرادی است که با دانش، فهم و توانایی‌های متنقن برای زندگی و کار در جوامع چندفرهنگی مجهز شده‌اند و قادرند با احترام به تنوع فرهنگی، در محیط‌های چندفرهنگی بهره‌مندی بیشتری داشته باشند.
ادغام ارزش‌های جهانی در برنامه درسی دوره متوسطه ایجاد شبکه‌های آموزشی بین‌المللی برای گسترش تعاملات چندفرهنگی مشارکت در جامعه چندفرهنگی	جینلیان، هویی و جیانگ 2005 یائویانگ و وانگ 2021	برنامه درسی چندفرهنگی به دانش‌آموزان فرصت می‌دهد تا در محیطی پویا و پرتحول، با مفاهیم فرهنگی و اجتماعی متنوعی آشنا شوند و مهارت‌های لازم برای مدیریت تعاملات بین‌فرهنگی را یاد بگیرند. این برنامه‌ها با توجه به تفاوت‌های فرهنگی، نظریات متعددی را در بر می‌گیرند و به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهند که نقطه‌نظرهای مختلف را بشناسند و با آنها موافق یا مخالفت کنند. از طریق این برنامه‌ها، افراد با مسائل مختلفی مانند تعارضات فرهنگی، تبادل فرهنگی و احترام متقابل آشنا می‌شوند و به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا در یک جوامع چندفرهنگی، به عنوان شهروندان پویا و فعال مشارکت کنند و به توسعه‌ی اجتماعی و فرهنگی جامعه کمک کنند.

گام دوم: استخراج مقولات: مؤلفه‌های مستخرج از با هدف تدوین ساختار یا دسته‌بندی مفاهیم و اطلاعات مراحل قبلی ادغام و دسته‌بندی می‌شوند تا مقوله‌ها، برای تسهیل تحلیل و تفسیر داده‌ها انجام می‌شود. نتایج مفاهیم، یا دسته‌های معنایی مشخص شوند. این فرایند این مرحله در جدول 4 آورده شده است.

جدول (4) نمونه‌ای از مفاهیم و مقوله‌ها

مفاهیم	مقوله
طراحی فضای آموزشی که پذیرای تنوع فرهنگی باشد، تدوین محتوای آموزشی با در نظر گرفتن تفاوت‌های زبانی، قومی و فرهنگی، استفاده از منابع آموزشی چندزبانه و بین فرهنگی در دروس مختلف، تدوین کتاب‌های درسی با محتوای متناسب با فرهنگ‌های مختلف، ارائه دروس انتخابی با محوریت فرهنگ‌ها و تاریخ جوامع مختلف، طراحی روش‌های ارزیابی متناسب با پیشینه‌های فرهنگی متنوع، استفاده از فناوری‌های نوین برای آموزش چندفرهنگی، تدوین استراتژی‌های تدریس برای کاهش سوگیری‌های فرهنگی در کلاس، توجه به انتخاب یک رویکرد و الگوی مناسب برای برنامه درسی دوره متوسطه، توجه به پیوستگی در فرآیند آموزش در دوره متوسطه، هماهنگی اهداف آموزشی با قدرت‌های ذهنی و عقلی کودکان، درک اهمیت برنامه‌های دوره متوسطه، سرمایه‌گذاری در آموزش‌های دوره متوسطه، توجه به شفافیت در تصمیم‌گیری برای دوره متوسطه، توجه به عدالت در تصویب دوره متوسطه.	لنعتاف‌پذیری برنامه درسی برای محیط‌های چندفرهنگی
ایجاد فرصت‌های یادگیری گروهی برای تعامل میان دانش‌آموزان از فرهنگ‌های مختلف، برگزاری اردوهای فرهنگی میان منطقه‌ای برای شناخت تنوع فرهنگی، تشویق به انجام پروژه‌های تحقیقاتی در مورد فرهنگ‌های مختلف، اجرای برنامه‌های تبادل دانش‌آموزی بین مدارس با فرهنگ‌های متفاوت، استفاده از فعالیت‌های هنری و نمایشی برای آموزش ارزش‌های چندفرهنگی، توسعه مهارت‌های بین فرهنگی معلمان برای تعامل مؤثر با دانش‌آموزان متنوع، ترویج برنامه‌های آگاهی‌بخشی در مورد فرهنگ‌های اقلیت، مشارکت والدین در فرایندهای آموزشی برای تقویت ارتباطات بین فرهنگی، ایجاد فرصت‌هایی برای مشارکت فعال دانش‌آموزان در فرآیند آموزشی، توسعه فرهنگ آموزشی مبتنی بر همکاری و تعامل در دوره متوسطه، ارزیابی منظم و پیگیری عملکرد دانش‌آموزان و مدیران در دوره متوسطه، ایجاد بستری مناسب برای رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، ارتقاء فرهنگ احترام و انضباط در محیط آموزشی دوره متوسطه.	تقویت تعاملات فرهنگی در محیط‌های آموزشی
توجه به ارزش‌ها و باورهای فرهنگی موجود در جامعه در برنامه‌های آموزشی، مراعات نیازها و تمایلات ولدین و خانواده‌ها در طراحی برنامه‌های آموزشی، ارتباط مستقیم بین محتوای آموزشی و مفاهیم و ارزش‌های فرهنگی جامعه در برنامه‌های آموزشی، توجه به تنوع فرهنگی و اجتماعی در جامعه و تضمین حضور آن در برنامه‌های آموزشی، ارتقاء آگاهی دانش‌آموزان از مفاهیم فرهنگی و اجتماعی موجود در جامعه در برنامه‌های آموزشی، ترکیب مناسب بین محتوای فرهنگی و آموزشی با نیازها و انتظارات جامعه در برنامه‌های آموزشی، ترویج احترام به تنوع فرهنگی و توجه به تفاوت‌های فرهنگی در برنامه‌های آموزشی، ایجاد فضایی آموزشی که از تفاوت‌های فرهنگی به عنوان یک ثروت و سرمایه فرهنگی استفاده می‌کند، توجه به مفاهیم اخلاقی و اجتماعی موجود در فرهنگ جامعه در برنامه‌های آموزشی، توسعه مهارت‌های اجتماعی برای برقراری ارتباط مؤثر با افراد مختلف فرهنگی در برنامه‌های آموزشی، آموزش مفاهیم تعاملات بین فرهنگی و مشارکت فعال در جامعه در برنامه‌های آموزشی، تربیت اعضای جامعه پذیرفته‌شده و با احترام به تنوع فرهنگی در برنامه‌های آموزشی، ترویج ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی از طریق فعالیت‌های آموزشی و بازی در، توسعه ذهنیت بازدید از جهان و ارتباط با فرهنگ‌های مختلف در برنامه‌های آموزشی، ترویج همکاری و تعامل بین افراد با توجه به تفاوت‌های فرهنگی در برنامه‌های آموزشی، ترغیب به انعکاس مثبت فرهنگ جامعه در محیط آموزشی، تقویت هویت فرهنگی و اجتماعی در برنامه‌های آموز.	سنخیت برنامه های دوره متوسطه با فرهنگ جامعه
- تولید محتوای آموزشی چندرسانه‌ای با تأکید بر فرهنگ‌های متنوع، استفاده از فیلم‌ها، مستندها و پادکست‌های فرهنگی در آموزش، بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی برای ارتقای درک بین فرهنگی، انتشار مقالات و نشریات دانش‌آموزی با محتوای چندفرهنگی، تشویق به تولید محتوای دیجیتال توسط دانش‌آموزان با موضوع فرهنگ‌های مختلف، مشارکت مدارس در برنامه‌های تلویزیونی آموزشی چندفرهنگی، توسعه پلتفرم‌های یادگیری آنلاین با	بهره‌گیری از رسانه‌ها در آموزش چندفرهنگی

	محتوای چندزبانه، حمایت از فعالیت‌های خبرنگاری دانش‌آموزی با محوریت تنوع فرهنگی. توانایی‌ها و نیازها دانش‌آموزان، اهداف آموزشی شخصی‌سازی شده، فضای یادگیری و توسعه دانش‌آموزان، برنامه‌های آموزشی انعطاف‌پذیر، مهارت‌های عملی و کاربردی، مشارکت فعال دانش‌آموزان، فرهنگ آموزشی مبتنی بر همکاری، ارزیابی و پیگیری عملکرد، رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، فرهنگ احترام و انضباط، تعاملات بین فرهنگی و هماهنگی، برنامه‌های آموزشی اخلاقی و اجتماعی، بسترهای آموزشی توسعه ذهنیت، شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها، اصول عدالت و انصاف، تفکر انتقادی و چالش‌برانگیز.
آموزش تاریخ تحولات فرهنگی و اجتماعی	- گنجاندن دروس مرتبط با تاریخچه فرهنگ‌های مختلف در برنامه درسی، برگزاری سمینارها و کارگاه‌های آموزشی درباره تحولات فرهنگی جوامع، تشویق به مطالعه تطبیقی نظام‌های آموزشی و فرهنگی مختلف، استفاده از روش‌های آموزشی تعاملی مانند بازی‌های شبیه‌سازی تاریخی، دعوت از صاحب‌نظران فرهنگی و اجتماعی برای سخنرانی در مدارس، ایجاد پروژه‌های گروهی درباره تحلیل تحولات فرهنگی در طول تاریخ، طراحی محتوای آموزشی مرتبط با شناخت و تحلیل تغییرات فرهنگی، استفاده از متون و منابع ادبی متنوع برای آشنایی دانش‌آموزان با فرهنگ‌های مختلف، استفاده از تکنولوژی‌های نوین برای ارزیابی و نظارت، ترویج انعکاس مثبت فرهنگ جامعه در محیط آموزشی، توسعه هوش مصنوعی و تحلیل داده‌های بزرگ در ارزیابی، ارتقاء روش‌های نمونه‌برداری و اندازه‌گیری در ارزیابی، ارزیابی نظام‌های آموزشی مقایسه‌ای با کشورهای دیگر.
آموزش مهارت‌های بین‌فرهنگی برای تعاملات اجتماعی	طراحی کارگاه‌های مهارت‌های اجتماعی برای ارتقاء تعاملات بین‌فرهنگی، برگزاری دوره‌های آموزشی برای تقویت مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان، ترویج فعالیت‌های گروهی برای همکاری میان دانش‌آموزان از فرهنگ‌های مختلف، استفاده از بازی‌های تعاملی برای حل مشکلات فرهنگی در گروه‌های چندفرهنگی، سازماندهی پروژه‌های گروهی که در آن‌ها دانش‌آموزان از فرهنگ‌های مختلف با هم کار کنند، اجرای تمرینات فکری و حل مسئله با تاکید بر تفاوت‌های فرهنگی، ایجاد فرصت‌های مناسب برای بحث و تبادل نظر درباره مسائل بین‌فرهنگی، مشارکت در جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های فرهنگی که در آن‌ها تجربه‌های مختلف فرهنگی به نمایش گذاشته شود، تنظیم زمان‌بندی مناسب برای اجرای برنامه‌های آموزشی، ارزیابی دوره‌ای و پیگیری مداوم برای اصلاح و بهبود برنامه‌ها، توجه به فرآیند یادگیری و توسعه مهارت‌های دانش‌آموزان، تضمین بهره‌وری و کیفیت در اجرای برنامه‌های آموزشی، تدوین برنامه‌های آموزشی متناسب با مقاصد آموزشی جامعه، توجه به استراتژی‌ها و روش‌های مدرن در طراحی برنامه‌های آموزشی، مشخص کردن منابع و مواد آموزشی مناسب برای اجرای برنامه‌ها، ایجاد فرصت‌های آموزشی متنوع و شناختی.
آموزش احترام به تنوع مذهبی و فرهنگی	گنجاندن مفاهیم احترام به تفاوت‌های مذهبی در برنامه درسی، تشویق دانش‌آموزان به شناخت و احترام به عقاید مذهبی مختلف، برگزاری جلسات آموزشی در خصوص تاریخ و فرهنگ‌های مختلف مذهبی، تشویق به برقراری ارتباط میان دانش‌آموزان از ادیان مختلف و بحث درباره تشابهات و تفاوت‌های آن‌ها، طراحی مواد درسی که به معرفی جشن‌ها، آیین‌ها و مراسم‌های دینی مختلف بپردازد، ایجاد فضاهایی برای تبادل نظر در مورد تفاوت‌های فرهنگی و مذهبی در کلاس‌های درس، ترویج برابری و عدالت فرهنگی و مذهبی در سیاست‌ها و قوانین مدرسه، استفاده از منابع و ابزارهای آموزشی شامل فیلم‌ها، کتاب‌ها و مستندها برای ارتقاء فهم فرهنگی و مذهبی، ارزیابی تأثیر برنامه درسی بر آگاهی فرهنگی دانش‌آموزان، روش‌های آموزشی تقویت کننده هویت فرهنگی، ارتباط بین محتوای برنامه درسی و فرهنگ جامعه محلی، مشارکت اولیا و جوامع محلی در تدوین برنامه درسی، تضمین حضور مضامین فرهنگی در تمام مراحل برنامه درسی، ارتقاء احترام به تنوع فرهنگی از طریق برنامه درسی، ترویج تفکرات سازگار با فرهنگ‌های مختلف، توسعه مهارت‌های اجتماعی برای برقراری ارتباط موثر در محیط‌های فرهنگی متنوع، تشویق به شناخت و ارتباط با فرهنگ‌های جهانی، تدوین برنامه درسی با توجه به تفاوت‌های فرهنگی در جوامع مختلف، ترسیم مسیری برای تحقق اهداف فرهنگی اجتماعی، توجه به تفاوت‌های فرهنگی در محتوای برنامه درسی، ترویج انعکاس مثبت فرهنگ جامعه در برنامه درسی، ایجاد فضایی برای تبادل فرهنگی و یادگیری از یکدیگر.

استفاده از فناوری‌های نوین برای ترویج چند فرهنگی	استفاده از برنامه‌ها و اپلیکیشن‌های آموزشی با محتوای چند فرهنگی، توسعه پلتفرم‌های آنلاین برای ارتباط و همکاری میان دانش‌آموزان از فرهنگ‌های مختلف، برگزاری کلاس‌های آنلاین با محتوای چندزبانه، طراحی ابزارهای دیجیتال که امکان تعامل فرهنگی را فراهم کند، تشویق به استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای ترویج فرهنگ‌های مختلف، حمایت از توسعه محتوای دیجیتال توسط دانش‌آموزان در موضوعات چند فرهنگی، ایجاد وبسایت‌های آموزشی برای آشنایی با فرهنگ‌های مختلف، برگزاری دوره‌های آموزشی آنلاین برای معلمان و دانش‌آموزان با هدف توسعه مهارت‌های بین فرهنگی، فراهمی زیرساخت‌های فناوری اطلاعاتی، ارائه تجهیزات آموزشی مناسب، فضای آموزشی مطلوب، دسترسی به کتب و منابع آموزشی، تأمین امکانات و وسایل آزمایشگاهی، استفاده از تجهیزات نوین آموزشی، ایجاد محیط‌های یادگیری تعاملی، ارائه نرم‌افزارهای آموزشی متنوع، مدیریت صحیح امکانات آموزشی، فراهمی فضاهای آموزشی خلاقانه، تأمین ابزارهای آموزشی برای هر دانش‌آموز، استفاده از امکانات و تجهیزات ارتباطی مدرن، ایجاد بسترهای آموزشی انعطاف‌پذیر، ایجاد فضاهای آموزشی امن و سالم، مراقبت و نگهداری بهینه از امکانات آموزشی.
ترویج فعالیت‌های هنری و فرهنگی چند فرهنگی	برگزاری جشنواره‌های هنری که در آن‌ها فرهنگ‌های مختلف به نمایش گذاشته شود، استفاده از نمایش‌های تئاتری برای آموزش مفاهیم فرهنگی و اجتماعی، طراحی برنامه‌های موسیقی و رقص که فرهنگ‌های مختلف، ایجاد گروه‌های هنری مدرسه‌ای که به تبادل فرهنگی بپردازند، ترویج آشنایی با هنرهای دستی و صنایع دستی فرهنگ‌های مختلف، اجرای کارگاه‌های هنری و فرهنگی برای توسعه توانمندی‌های خلاقانه دانش‌آموزان، طراحی پروژه‌های گروهی هنری که در آن‌ها دانش‌آموزان از فرهنگ‌های مختلف مشارکت کنند، ارتقاء شناخت فرهنگی از طریق هنرهای بصری و دیجیتال.

گام سوم: طراحی عناصر برنامه درسی: با توجه به خروجی مفاهیم و مقوله‌ها، الگوی برنامه درسی دوره متوسطه در ایران مبتنی بر نظریه زیست بوم‌شناختی برونفن برنر و عناصر 9 گانه برنامه درسی کلان: نظر به کدگذاری‌های انجام شده در بخش اول یافته‌های تحقیق

جدول 5: عناصر 9 گانه برنامه درسی کلان با عنایت به نظریه برونفن برنر

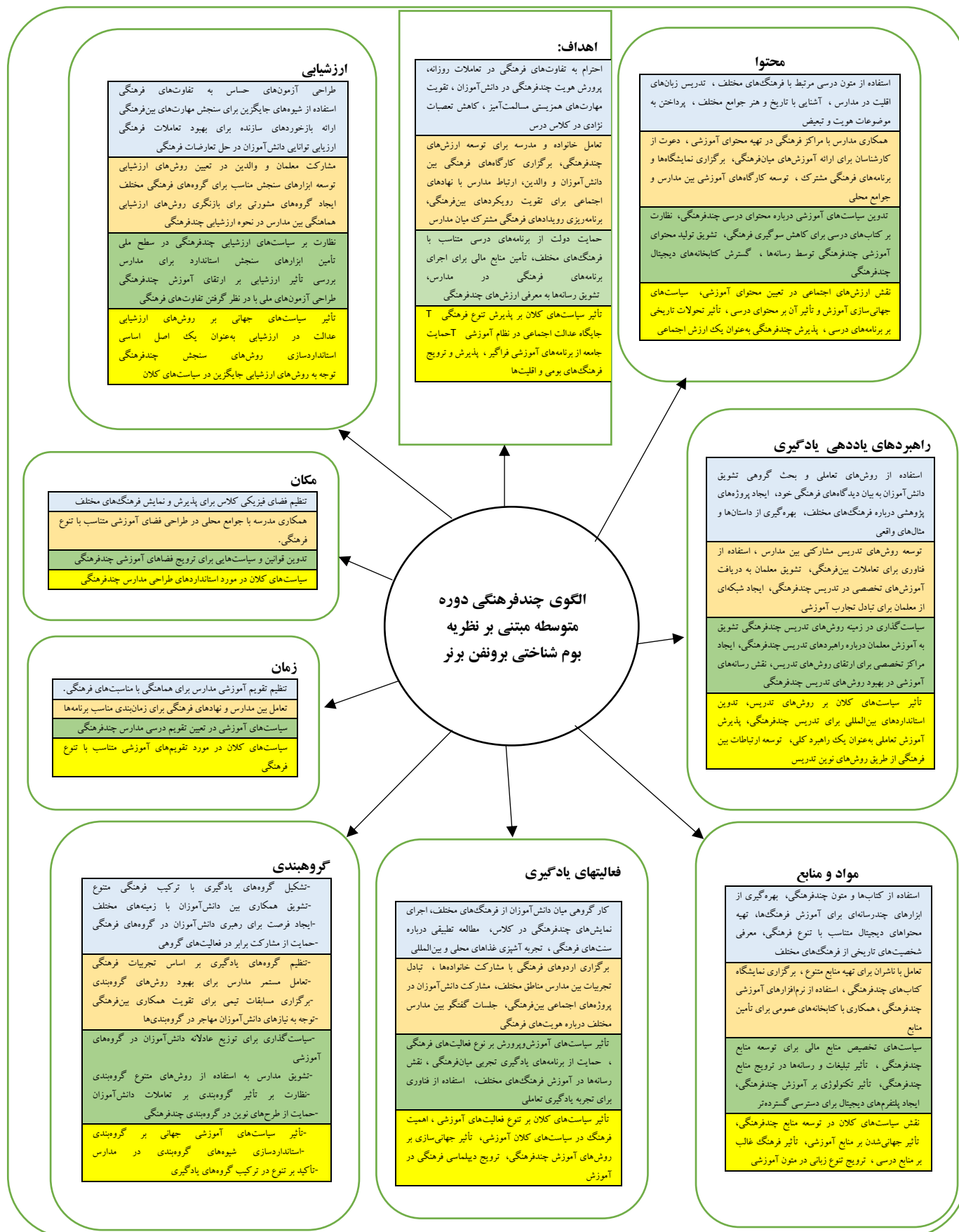
عناصر	بعد	شاخص
اهداف	ریز سیستم	احترام به تفاوت‌های فرهنگی در تعاملات روزانه پرورش هویت چند فرهنگی در دانش‌آموزان تقویت مهارت‌های همزیستی مسالمت‌آمیز کاهش تعصبات نژادی در کلاس درس
	میان سیستم	تعامل خانواده و مدرسه برای توسعه ارزش‌های چند فرهنگی برگزاری کارگاه‌های فرهنگی بین دانش‌آموزان و والدین ارتباط مدارس با نهادهای اجتماعی برای تقویت رویکردهای بین فرهنگی برنامه‌ریزی رویدادهای فرهنگی مشترک میان مدارس
	برون سیستم	حمایت دولت از برنامه‌های درسی متناسب با فرهنگ‌های مختلف تأمین منابع مالی برای اجرای برنامه‌های فرهنگی در مدارس تشویق رسانه‌ها به معرفی ارزش‌های چند فرهنگی
	کلان سیستم	تأثیر سیاست‌های کلان بر پذیرش تنوع فرهنگی جایگاه عدالت اجتماعی در نظام آموزشی حمایت جامعه از برنامه‌های آموزشی فراگیر پذیرش و ترویج فرهنگ‌های بومی و اقلیت‌ها

محتوا	ریز سیستم	استفاده از متون درسی مرتبط با فرهنگ‌های مختلف -تدریس زبان‌های اقلیت در مدارس -آشنایی با تاریخ و هنر جوامع مختلف -پرداختن به موضوعات هویت و تبعیض
	میان سیستم	-همکاری مدارس با مراکز فرهنگی در تهیه محتوای آموزشی -دعوت از کارشناسان برای ارائه آموزش‌های میان‌فرهنگی -برگزاری نمایشگاه‌ها و برنامه‌های فرهنگی مشترک -توسعه کارگاه‌های آموزشی بین مدارس و جوامع محلی
	برون سیستم	-تدوین سیاست‌های آموزشی درباره محتوای درسی چندفرهنگی -نظارت بر کتاب‌های درسی برای کاهش سوگیری فرهنگی -تشویق تولید محتوای آموزشی چندفرهنگی توسط رسانه‌ها -گسترش کتابخانه‌های دیجیتال چندفرهنگی
	کلان سیستم	نقش ارزش‌های اجتماعی در تعیین محتوای آموزشی -سیاست‌های جهانی‌سازی آموزش و تأثیر آن بر محتوای درسی -تأثیر تحولات تاریخی بر برنامه‌های درسی -پذیرش چندفرهنگی به‌عنوان یک ارزش اجتماعی
راهبردهای یاددهی - یادگیری	ریز سیستم	-استفاده از روش‌های تعاملی و بحث گروهی -تشویق دانش‌آموزان به بیان دیدگاه‌های فرهنگی خود -ایجاد پروژه‌های پژوهشی درباره فرهنگ‌های مختلف -بهره‌گیری از داستان‌ها و مثال‌های واقعی
	میان سیستم	-توسعه روش‌های تدریس مشارکتی بین مدارس -استفاده از فناوری برای تعاملات بین‌فرهنگی -تشویق معلمان به دریافت آموزش‌های تخصصی در تدریس چندفرهنگی -ایجاد شبکه‌ای از معلمان برای تبادل تجربیات آموزشی
	برون سیستم	سیاست‌گذاری در زمینه روش‌های تدریس چندفرهنگی -تشویق به آموزش معلمان درباره راهبردهای تدریس چندفرهنگی -ایجاد مراکز تخصصی برای ارتقای روش‌های تدریس -نقش رسانه‌های آموزشی در بهبود روش‌های تدریس چندفرهنگی
	کلان سیستم	-تأثیر سیاست‌های کلان بر روش‌های تدریس -تدوین استانداردهای بین‌المللی برای تدریس چندفرهنگی -پذیرش آموزش تعاملی به‌عنوان یک راهبرد کلی -توسعه ارتباطات بین فرهنگی از طریق روش‌های نوین تدریس
مواد و منابع	ریز سیستم	-استفاده از کتاب‌ها و متون چندفرهنگی -بهره‌گیری از ابزارهای چندرسانه‌ای برای آموزش فرهنگ‌ها -تهیه محتواهای دیجیتال متناسب با تنوع فرهنگی -معرفی شخصیت‌های تاریخی از فرهنگ‌های مختلف
	میان سیستم	تعامل با ناشران برای تهیه منابع متنوع -برگزاری نمایشگاه کتاب‌های چندفرهنگی -استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی چندفرهنگی -همکاری با کتابخانه‌های عمومی برای تأمین منابع

	برون سیستم	سیاست‌های تخصیص منابع مالی برای توسعه منابع چندفرهنگی -تأثیر تبلیغات و رسانه‌ها در ترویج منابع چندفرهنگی -تأثیر تکنولوژی بر آموزش چندفرهنگی -ایجاد پلتفرم‌های دیجیتال برای دسترسی گسترده‌تر
	کلان سیستم	-نقش سیاست‌های کلان در توسعه منابع چندفرهنگی -تأثیر جهانی‌شدن بر منابع آموزشی -تأثیر فرهنگ غالب بر منابع درسی -ترویج تنوع زبانی در متون آموزشی
فعالیت‌های یادگیری	ریز سیستم	-کار گروهی میان دانش‌آموزان از فرهنگ‌های مختلف -اجرای نمایش‌های چندفرهنگی در کلاس -مطالعه تطبیقی درباره سنت‌های فرهنگی -تجربه آشپزی غذاهای محلی و بین‌المللی
	میان سیستم	-برگزاری اردوهای فرهنگی با مشارکت خانواده‌ها -تبادل تجربیات بین مدارس مناطق مختلف -مشارکت دانش‌آموزان در پروژه‌های اجتماعی بین فرهنگی -جلسات گفتگو بین مدارس مختلف درباره هویت‌های فرهنگی
	برون سیستم	-تأثیر سیاست‌های آموزش و پرورش بر نوع فعالیت‌های فرهنگی -حمایت از برنامه‌های یادگیری تجربی میان فرهنگی -نقش رسانه‌ها در آموزش فرهنگ‌های مختلف -استفاده از فناوری برای تجربه یادگیری تعاملی
	کلان سیستم	-تأثیر سیاست‌های کلان بر تنوع فعالیت‌های آموزشی -اهمیت فرهنگ در سیاست‌های کلان آموزشی -تأثیر جهانی‌سازی بر روش‌های آموزش چندفرهنگی -ترویج دیپلماسی فرهنگی در آموزش
گروه‌بندی دانش‌آموزان	ریز سیستم	-تشکیل گروه‌های یادگیری با ترکیب فرهنگی متنوع -تشویق همکاری بین دانش‌آموزان با زمینه‌های مختلف -ایجاد فرصت برای رهبری دانش‌آموزان در گروه‌های فرهنگی -حمایت از مشارکت برابر در فعالیت‌های گروهی
	میان سیستم	-تنظیم گروه‌های یادگیری بر اساس تجربیات فرهنگی -تعامل مستمر مدارس برای بهبود روش‌های گروه‌بندی -برگزاری مسابقات تیمی برای تقویت همکاری بین فرهنگی -توجه به نیازهای دانش‌آموزان مهاجر در گروه‌بندی‌ها
	برون سیستم	-سیاست‌گذاری برای توزیع عادلانه دانش‌آموزان در گروه‌های آموزشی -تشویق مدارس به استفاده از روش‌های متنوع گروه‌بندی -نظارت بر تأثیر گروه‌بندی بر تعاملات دانش‌آموزان -حمایت از طرح‌های نوین در گروه‌بندی چندفرهنگی
	کلان سیستم	-تأثیر سیاست‌های آموزشی جهانی بر گروه‌بندی -استانداردسازی شیوه‌های گروه‌بندی در مدارس -تأکید بر تنوع در ترکیب گروه‌های یادگیری

فضا	ریز سیستم	تنظیم فضای فیزیکی کلاس برای پذیرش و نمایش فرهنگ‌های مختلف
	میان سیستم	همکاری مدرسه با جوامع محلی در طراحی فضای آموزشی متناسب با تنوع فرهنگی.
	برون سیستم	تدوین قوانین و سیاست‌هایی برای ترویج فضاهای آموزشی چندفرهنگی
	کلان سیستم	سیاست‌های کلان در مورد استانداردهای طراحی مدارس چندفرهنگی
زمان	ریز سیستم	تنظیم تقویم آموزشی مدارس برای هماهنگی با مناسبت‌های فرهنگی.
	میان سیستم	تعامل بین مدارس و نهادهای فرهنگی برای زمان‌بندی مناسب برنامه‌ها
	برون سیستم	سیاست‌های آموزشی در تعیین تقویم درسی مدارس چندفرهنگی
	کلان سیستم	سیاست‌های کلان در مورد تقویم‌های آموزشی متناسب با تنوع فرهنگی
ارزشیابی	ریز سیستم	-طراحی آزمون‌های حساس به تفاوت‌های فرهنگی -استفاده از شیوه‌های جایگزین برای سنجش مهارت‌های بین‌فرهنگی -ارائه بازخوردهای سازنده برای بهبود تعاملات فرهنگی -ارزیابی توانایی دانش‌آموزان در حل تعارضات فرهنگی
	میان سیستم	-مشارکت معلمان و والدین در تعیین روش‌های ارزشیابی -توسعه ابزارهای سنجش مناسب برای گروه‌های فرهنگی مختلف -ایجاد گروه‌های مشورتی برای بازنگری روش‌های ارزشیابی -هماهنگی بین مدارس در نحوه ارزشیابی چندفرهنگی
	برون سیستم	-نظارت بر سیاست‌های ارزشیابی چندفرهنگی در سطح ملی -تأمین ابزارهای سنجش استاندارد برای مدارس -بررسی تأثیر ارزشیابی بر ارتقای آموزش چندفرهنگی -طراحی آزمون‌های ملی با در نظر گرفتن تفاوت‌های فرهنگی
	کلان سیستم	-تأثیر سیاست‌های جهانی بر روش‌های ارزشیابی -عدالت در ارزشیابی به‌عنوان یک اصل اساسی -استانداردسازی روش‌های سنجش چندفرهنگی -توجه به روش‌های ارزشیابی جایگزین در سیاست‌های کلان

با توجه به نتایج جدول 5 الگوی چندفرهنگی دوره لازم به توضیح است که در الگوی ذیل کادرهای آبی رنگ بیانگر مفاهیم ریز سیستم، رنگ نارنجی نمایانگر میان سیستم، سبزرنگ مبین برون سیستم و زرد نمایشگر کلان سیستم می باشد.

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام این پژوهش طراحی الگوی برنامه درسی چندفرهنگی دوره متوسطه، مبتنی بر نظریه بوم شناختی برونفن برنر بود. برای دستیابی به این هدف، محققان با استفاده از رویکرد کیفی و بکارگیری تحلیل محتوای قیاسی، داده‌های لازم را از متون مرتبط استخراج و از طریق کد گذاری مفاهیم و مقوله‌ها و ابعاد مؤثر بر الگوی برنامه درسی چندفرهنگی دوره متوسطه در ایران مبتنی بر نظریه زیست بوم شناختی برونفن برنر شناسایی شد. سپس براساس ابعاد و عناصر 9 گانه برنامه درسی کلان، الگوی برنامه درسی چند فرهنگي دوره متوسطه در ایران مبتنی بر نظریه زیست بوم شناختی برونفن برنر ارائه شد. برنامه درسی چندفرهنگی نقش کلیدی در پرورش دانش‌آموزانی آگاه، انعطاف‌پذیر و توانمند در مواجهه با محیط‌های متنوع فرهنگی ایفا می‌کند. با بهره‌گیری از نظریه بوم‌شناختی برونفن‌برنر، می‌توان دریافت که تعاملات در سطوح مختلف زیست‌بوم (ریز سیستم؛ میان سیستم، برون سیستم، کلان سیستم) تأثیر مستقیمی بر کیفیت اجرای این نوع برنامه درسی دارند.

در سطح ریز سیستم، تعاملات مستقیم میان دانش‌آموزان، معلمان و محیط یادگیری بر شکل‌گیری نگرش‌های فرهنگی اثرگذار است. در سطح میان سیستم، ارتباط بین محیط‌های مختلف همچون مدرسه، خانواده و جامعه محلی در ارتقای آموزش چندفرهنگی نقش اساسی دارد. سطح برون سیستم شامل سیاست‌گذاری‌های کلان و تأثیر نهادهایی نظیر رسانه‌ها و مقررات آموزشی است که به ایجاد بسترهای مناسب برای اجرای مؤثر برنامه درسی چندفرهنگی کمک می‌کنند. در نهایت، سطح کلان سیستم ارزش‌ها، باورها و سیاست‌های کلان اجتماعی را شامل می‌شود که زمینه‌ساز پذیرش و ترویج تنوع فرهنگی در جامعه است. از طریق تطبیق عناصر کلان با این سطوح، مشخص شد که هر یک از مؤلفه‌های برنامه درسی (اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی-یادگیری، مواد و منابع آموزشی، فعالیتهای یادگیری، گروه‌بندی دانش‌آموزان، مکان،

زمان و ارزشیابی) باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که تنوع فرهنگی در تمامی جنبه‌های آموزشی به رسمیت شناخته شود. تأکید بر آموزش چندفرهنگی نه تنها موجب کاهش تعارضات فرهنگی و تبعیض‌های اجتماعی در محیط‌های آموزشی می‌شود، بلکه زمینه‌ساز افزایش همزیستی مسالمت‌آمیز، تعاملات بین‌فرهنگی مؤثر و پرورش شهروندانی جهانی شد.

اجرای موفقیت‌آمیز این رویکرد نیازمند سیاست‌گذاری‌های آموزشی دقیق، حمایت نهادهای اجتماعی و فرهنگی، توسعه منابع آموزشی چندفرهنگی و آموزش معلمان در حوزه تدریس بین‌فرهنگی است. بنابراین، رویکرد بوم‌شناختی برونفن‌برنر به‌عنوان چارچوبی جامع، می‌تواند به توسعه یک الگوی اثربخش برای برنامه درسی چندفرهنگی دوره متوسطه کمک کند و مسیر آموزش را به سمت عدالت، تنوع و همگرایی فرهنگی هدایت نماید.

براین اساس الگوی مزبور شامل عناصر اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی-یادگیری، مواد و منابع آموزشی، فعالیتهای یادگیری، گروه‌بندی دانش‌آموزان، مکان، زمان و ارزشیابی تعیین شد. نتایج این یافته اگرچه به دلیل فقدان پژوهش‌ها با خلاء پژوهشی روبرو است اما به طور غیرمستقیم با نتایج پژوهش‌های پناهنده پور و همکاران (1402)، ربیعی و همکاران (1399)، سوگییر (2023)، بدرو و تنگک (2010)، هوانگ و چنگ و یانگ (2017)، ربیعی و همکاران (1399)، خدانی و همکاران (1401)، جین وانگ (2024)، موسکا و سیرودیا (2024) رومن و ایزویدر (2023) همخوان و هم راستا است.

در تحلیل یافته‌های پژوهش حاضر، می‌توان گفت که همان‌طور که پیش‌تر بیان شد، برونفن‌برنر در نظریه زیست‌بوم‌شناختی خود چهار نظام به‌هم‌پیوسته و تفکیک‌ناپذیر را معرفی کرده است. بر همین اساس، عوامل مطرح‌شده در این تحقیق را نیز می‌توان در چارچوب این نظام‌ها و در قالب عناصر نه‌گانه برنامه درسی جای داد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که برای

درس‌هایی که بر اساس آموزش چندفرهنگی تدوین می‌شوند، این امکان را به دانش‌آموزان می‌دهند که با فرهنگ‌ها، باورها و سبک‌های زندگی مختلف آشنا شوند. چنین رویکردی موجب توسعه نگرش جهانی، افزایش مهارت‌های ارتباطی و تقویت همکاری بین‌فرهنگی در دانش‌آموزان می‌شود. علاوه بر این، بهره‌گیری از نظریه زیست‌بوم‌شناختی به آن‌ها کمک می‌کند تا تأثیرات متقابل عوامل اجتماعی، فرهنگی، زیستی و محیطی را درک کنند و بفهمند که هر تغییری در این عناصر، به‌طور مستقیم بر سایر عوامل اثر می‌گذارد.

در نهایت، فهم عمیق این رویکرد زیست‌بوم‌شناختی، دانش‌آموزان را به آگاهی از ارتباطات پیچیده میان انسان و محیط زیست هدایت می‌کند و آنان را نسبت به نقش خود در حفظ و تقویت این ارتباطات حساس‌تر می‌سازد. چنین نگرشی می‌تواند گامی مؤثر در جهت ایجاد نسل‌هایی آگاه، مسئولیت‌پذیر و آماده برای زندگی در جوامع متنوع فرهنگی باشد. این تحقیق بر طراحی برنامه درسی‌ای تأکید دارد که نه تنها نیازهای توسعه‌ای دانش‌آموزان را برآورده می‌کند، بلکه آن‌ها را برای مواجهه با چالش‌های جامعه چندفرهنگی و محیط‌زیستی آگاه آماده می‌سازد. با یکپارچه‌سازی آموزش چندفرهنگی، برنامه‌درسی می‌تواند به دانش‌آموزان در شناخت تنوع فرهنگی و ارزش آن در جامعه کمک کند، دیدگاهی گسترده‌تر ایجاد نماید و مهارت‌های ارتباطی آن‌ها را در فرهنگ‌های مختلف تقویت کند. علاوه بر این، رویکرد برنامه درسی زیست‌بوم‌شناختی، همانطور که در تحقیق توصیف شده است، بر اهمیت طراحی تجربیات آموزشی که برای زندگی دانش‌آموزان و مشارکت آینده آن‌ها در جامعه مرتبط باشد، تأکید دارد. این شامل شناسایی محیط‌ها، فعالیت‌ها و مهارت‌های اولویت‌داری است که برای توسعه و گنجاندن دانش‌آموزان در جامعه حیاتی هستند. در نهایت، این تحقیق مدلی برای برنامه درسی دوره متوسطه در ایران را پیشنهاد می‌دهد که بر اساس نظریه زیست‌بوم‌شناختی برونفن برنر استوار است. این مدل بر نیاز به برنامه درسی جامع، حساس به فرهنگ و

تدوین یک برنامه درسی چندفرهنگی در دوره متوسطه، مبتنی بر نظریه برونفن‌برنر، لازم است که تمامی سطوح زیست‌بوم، شامل ریزسیستم، میان‌سیستم، برون‌سیستم و کلان‌سیستم، به‌طور هم‌زمان در طراحی برنامه درسی مورد توجه قرار گیرند. این مسئله، وجه تمایز و نوآوری این الگو در مقایسه با سایر برنامه‌های درسی دوره متوسطه است.

الگوی ارائه‌شده در این پژوهش تأکید دارد که تدوین یک برنامه درسی چندفرهنگی برای دوره متوسطه باید به‌گونه‌ای باشد که تمامی ارکان مؤثر در فرآیند آموزش، از جمله خانواده، جامعه محلی، نهادهای آموزشی و سیاست‌گذاران کلان کشور را درگیر کند. چنین رویکردی موجب می‌شود که آموزش‌ها هدفمندتر، جذاب‌تر و متناسب با ظرفیت‌های آموزشی و فرهنگی کشور اجرا شوند. همچنین، برنامه درسی این دوره باید محتوای آموزشی را بر اساس شیوه‌های نوین تدریس تدوین کند تا موجب ارتقای خلاقیت و تفکر انتقادی در دانش‌آموزان شود. افزون بر این، آگاهی و مشارکت خانواده‌ها در این فرایند نقش مهمی در موفقیت اجرای برنامه درسی ایفا می‌کند و زمینه را برای تعامل مؤثرتر آن‌ها با نظام آموزشی فراهم می‌سازد.

بدون شک، آنچه در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته است، نقش کلیدی آموزش و پرورش در دوره متوسطه به‌عنوان یکی از مراحل حساس و تأثیرگذار در فرآیند تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان است. در این راستا، برنامه درسی این دوره باید به‌گونه‌ای طراحی و اجرا شود که نیازهای دانش‌آموزان را در ابعاد گوناگون تأمین کند و زمینه را برای رشد دانش، مهارت‌ها و توانایی‌های مورد نیاز آن‌ها فراهم آورد. آموزش چندفرهنگی، با تأکید بر ارزش‌های فرهنگی متنوع، دانش‌آموزان را با تفاوت‌های فرهنگی در جامعه آشنا کرده و آن‌ها را برای تعامل مؤثر در محیط‌های چندفرهنگی آماده می‌کند.

از منظر نظریه زیست‌بوم‌شناختی برونفن‌برنر، تعامل بین فرد و محیط در یادگیری نقش محوری دارد و طراحی برنامه درسی باید بر این تعاملات تمرکز کند.

منابع:

- Aslan, S. (2019). How is Multicultural Education Perceived in Elementary Schools in Turkey? A Case Study. *European Journal of Educational Research*, 8(1), 233-247. [In Persian].
- Banks J. A., & Banks, C. (2012). *Multicultural education: Issues and perspectives* (8th ed.). Wiley Global Education.
- Beheshti, Seyyed Alireza. (2015). Theoretical foundation of politics in multicultural societies. Tehran: Nahid. [In Persian].
- Bodrova, E., & Leong, D. J. (2010). *Tools of the mind*. Columbus, OH: Pearson.
- Burke, Laura. (2005). *Developmental Psychology*. Translation: Seyed Mohammadi, Yahya Publisher: Arsbaran.
- Dwiningrum, S. I. A., Hope, J., Kartowagiran, B., Sudartinah, T., Siteine, A., & Yao, Z. (2022). CrossCultural Competence in Multicultural Education in Indonesian and New Zealand High Schools. *International Journal of Instruction*, 14(3), 597-612.
- Fathi Vajargah, K. (2016). Basic principles and concepts of curriculum planning. Tehran: Nash Bal. [In Persian].
- Fathi Vajargah, Kand Shafiei, N. (2006). Evaluation of university curriculum quality (the case of adult education curriculum), *Curriculum Studies Quarterly*, (5) 1: 1-26. [In Persian].
- Foster, K.N., Giandinoto, J., Furness, T., Blanco, A., Withers, E., & Alexander, L. (2020). 'Anyone can have a mental illness': A qualitative inquiry of pre-registration nursing students' experiences of traditional mental health clinical placements. *International journal of mental health nursing*, 1(2);21-36.
- Gainsay, E. (2006). *The economic benefits of high-quality early childhood programs: What makes the difference?*.
- Ghasemi, A A and Ebrahimabadi, Gh. (2011). The ratio of national identity and national unity in Iran. *Strategy*, 20(59), 107-138 [In Persian].
- آگاه از محیط زیست تأکید دارد که دانش آموزان را برای مشارکت مؤثر در جهانی متنوع و به سرعت در حال تغییر آماده می سازد. این در حالی است که جایگاه آموزش و پرورش در مقاطع مختلف از جمله مقطع متوسطه در حال ارتقاء است و در کشورهای پیشرو نقشی حساس و ارزشمندی را برای آن تعریف نموده اند. لذا نظر به این مهم بررسی اینکه چه برنامه درسی و با چه شیوه و الگویی برای این مقطع طراحی و اجرا شود خود مقوله ای حایز اهمیت و مورد تأکید کارشناسان و محققان این حوزه است. آنچه که یافته های این تحقیق عنوان نمود بررسی عوامل مؤثر بر تدوین و شکل دهی برنامه درسی در این مقطع و مبتنی بر نظریه زیست بوم شناختی برونفن برنر بود که با شناسایی و احصای عوامل و در قالب برنامه درسی چندفرهنگی دوره متوسطه مبتنی بر الگوی معروف کلاین، الگوی تحقیق ارائه گردید. نتایج بیانگر این مهم است که در راستای تدوین برنامه درسی چندفرهنگی دوره متوسطه برای هر یک از عناصر برنامه درسی مبتنی بر نظریه برنر، نیاز است که تمامی سطوح ریزسیستم، میان سیستم، برون سیستم و کلان سیستم لحاظ شوند. لذا با توجه به یافته های این تحقیق، پیشنهاد می شود که برنامه درسی دوره متوسطه بر اساس ابعاد نظریه زیست بوم شناسی برونفن برنر طراحی و تدوین شود. آموزش چندفرهنگی به عنوان یکی از مولفه های اصلی برنامه درسی دوره متوسطه در نظر گرفته شود. معلمان دوره متوسطه در مورد نظریه زیست بوم شناسی برونفن برنر و آموزش چندفرهنگی آموزش ببینند و در نهایت اینکه زمینه های لازم برای مشارکت فعال دانش آموزان در فرایند یادگیری فراهم شود. بر این اساس و با اجرای این پیشنهادات، می توان برنامه درسی دوره متوسطه را ارتقاء داد و به دانش آموزان کمک کرد تا به بهترین شکل ممکن برای ورود به جامعه و دانشگاه آماده شوند.

- Bimonthly scientific-research journal of a new approach in educational management, 7(28) 233-250. [In Persian].
- Sadeghi, A. (2012). Characteristics and necessities of developing a multicultural curriculum in Iran: Examining challenges and presenting strategies, *Culture Strategy Quarterly*, 5(17.18): 121-93. [In Persian].
- Sadeghi, Ar and Havas Beigi, F. (2019). Measuring the level of multicultural literacy of Allameh Tabatabai University professors and providing solutions to improve it. *Two Quarterly Journals of Higher Education Curriculum Studies*, 11(21); 31-67. [In Persian].
- Sadr, A, Kian, M, Sadeghi, Ar and Abbasi, E. (2022). Designing and validating the art curriculum model based on the multicultural approach in the first year of high school. *Curriculum Studies*, 17(66); 75-112. [In Persian].
- Taghipourzahir, A. (2007). An introduction to educational and curriculum planning. Tehran: Aghaz Publications.
- Tawana, M A and Davoudi, A. (2012). Multicultural policy and values education; Teaching Islamic values in a multicultural world. *knowledge* 21(179) 12-20.
- Tzuriel, D., Kaniel, S., Zeliger, M., Friedman, A., & Haywood, H. C. (1998). Effects of the "Bright Start" program in kindergarten on teachers' use of mediation and children's cognitive modifiability. *Early Child Development and Care*, 143 (1), 1-20.
- Wei, Y., Wang, Y.L., Hu, H., & Zhao, Y. (2023). Construction of mental health education system based on the ecological theory of Brenner. *Journal of Education and Educational Research*. 3(1); 31-50.
- Yaoyang, W and Wang, Y. (2021). Construction of early warning system for college students ' psychological crisis events. *Theoretical observation*, (6):4, 21-30.
- Persian].
- Happell, B., & Mcallister, M. (2015). The challenges of undergraduate mental health nursing education from the perspectives of heads of schools of nursing in Queensland, Australia. *Collegian*, 22(3), 267-74 .
- Holt, N. (2010). *Bringing the High Scope Approach to your Early Years Practice* (second edition). London and New York: Routledge.
- Huang, H. P., Cheng, Y. Y., & Yang, C. F. (2017). Science teachers' perception on multicultural education literacy and curriculum practices. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(6), 2761-2775.
- Jinlian, H., Hui, L., and Jiang, Y. (2005). Summary of the Mental Health Research of College Students in China (1996-2004). *Yunnan Electric University newspaper*, 7 (2); 3-21.
- Maleki, H. (2016). The religious identity of the research curriculum in the Islamic theory of the curriculum, volume 1. Aizh Publications. [In Persian].
- Mehromhammadi, M. (2010). Curriculum integration, history, requirements, standards and forms. *Education Quarterly*, Ministry of Education Research and Planning Organization, No. 2. [In Persian].
- Moore, R. (2004). *Education and society: Issues and explanation in the sociology of education*. London: polity Publication.
- Naqibzade Jalali, MAH. (2022). A look at the philosophy of education. Tehran: Tahori. [In Persian].
- Pahanhandepour, M; Hashemi, S, A; Ranjbar, M; Qaltash, A. (2023). Designing a suitable template for preschool curriculum in Iran based on bio-ecological theory. *Curriculum Studies* 18(70)105-130. [In Persian].
- Rahmani, E, Faqihi, Ar, Hosseini Mehr, A and Sarmadi, M R. (2015). Validation of multicultural education components for planning in the elementary school curriculum.